

912-JUN-29-16
X.

Redacția și Administrația:
Budapesta, VIII, Conti-utca 4.

Aci sunt a să trimitte tot felul de scrisori, cereri și bani. Tot aci să primesc anunțuri cu prețurile cele mai moderate.

Un număr 8 fileri.

ADEVÉRUL

ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT DIN UNGARIA

ABONAMENTUL:
Pentru Austro-Ungaria:
Pe 1 an — — 4 coroane
Pe 1/2 an — — 2 coroane
Pe un 1/4 an — 1 coroană
Pentru străinătate:
Pe 1 an — — 6 coroane
Pentru America:
Pe 1 an — — 2 dolari

Foaie pentru poporul muncitor român.

Redactată de un comitet.

Apare în fiecare Vineri.

„Trăiască republica!“

Confratele nostru „Népszava“ publicând Marți articolul de mai jos — a provocat atâta valvă și năcaz în cercurile guvernamentale, încât drept răspuns, primarul Budapestei a luat măsura de a se opri vânzarea „Népszavei“ pe străzile Capitalei. E obiceiul lucrului, că tocmai ce nu place stăpânirii din scrisul „Népszavei“ — trebuie să fie foarte bun și adevărat. Și ca cititorii noștri să se convingă de asta, publicăm aci traducerea articolului în chestie:

Intreaga țară e în fierbere. O agitație vie a cuprins toate unghiurile țării pentru restabilirea constituției călțate, precum și pentru votul universal, singura garanție de apărare a constituției.

Oratorii opoziționiști în timpul de față nu se ocupă cu altă problemă a dreptului comun. Și în toate părțile unde vorbesc oratorii opoziționiști, izbucnește în mod surprinzător de pe buzele poporului strigătul de întrerupere:

Trăiască republica!

Cu ambiție, cu ură și cu nemulțumire se amestecă acest strigăt cu cuvintele oratorilor, nu odată, ci de nenumărate ori și nu numai din straturile de jos, ci și din cercuri înalte răsună acest strigăt:

Trăiască republica!

Cine a stărnit acest vânt în masele poporului? După cât știm opoziția parlamentară, fără excepție, stă pe baze monarhice și în vorbirile lor de până-acuma n'au spus nici un cuvânt în contra monarhiei și atât mai puțin în contra regelui.

Partidul socialdemocrat din fire e partid republican și nici odată nu va trece cu vederea, când are ocaziune să clătine sau să dărâme sistemul monarhic.

Dar în Ungaria, până în prezent, nici partidul socialdemocrat n'a desfășurat agitație pur republicană, pentru-că a avut de întreprins acțiuni mai urgente, mai arzătoare și

pentru-că fie-ce pas în spre progres e un pas spre republică.

Dar atunci cine face aci agitație republicană?

Cine e acela care a dus în popor lozinca roșie:

Trăiască republica!

Cine e acela care a dat acest cuvânt clasei mijlocii, clasă crescută în credință către rege?

Cine sunt acei periculoși instigatori?

Trebuie să-i căutăm în loc foarte înalt. Unul șade în scaunul prezidențial al parlamentului ungar și se numește: Contele Ștefan Tisza. Acest nemernic a lovit cu piciorul în constituție. În compania unor pungași a adus hotărâri pe cari le-a numit legi și regele le-a consfințit, pe când pe deputații poporului îi oprește cu forța armată dela îndeplinirea dreptului și datoriei lor, iar mânia poporului o înăbușe tot prin forța armată și se știe că *armata e a regelui*.

E credința cetățenilor că regele e apărătorul legilor și a constituției, căci a depus jurământ pe constituție, deci nu poate permite insultarea ei. Ultimele evenimente politice însă au turburat credința acestor blânzi cetățeni.

Când cetățenii au văzut că regele a strâns mâna murdară a lui Tisza, călcătorul de legi și i-a mulțumit pentru aceea ce întreaga Ungarie cinstită o taxează de călcare de legi și constituție, a căzut valul de pe ochii credincioșilor regelui.

Și așa Tisza a dat întregului popor lozinca:

Trăiască republica!

Dar și mai sus trebuie să căutăm agitatorul republican. Mergând mai departe ajungem la tron și n'ne preajma sa. De 7 ani regele a promis votul universal; această promisiune a repetat-o în mai toate mesagiile de tron.

Și ce s'a întâmplat de atunci? Au făcut o grămadă de legi păgubitoare pentru popor, ne-au încărcat cu noi dări, sute de milioane au stors dela noi pentru ocuparea pământurilor streine, pentru construirea vapoarelor de războiu și fabricarea tunurilor, dar votul universal tot nu-l avem.

Regele a promis lucru mare, a făgăduit poporului, dar și până azi tot făgăduială a rămas, ba e și uitată. Astfel a dat chiar și regele poporului lozinca:

Trăiască republica!

Ei bine dar, *trăiască!*

Acum o strigăm și noi cu toată puterea democrației ungare, căci până acum n'am avut nici timp, nici putere. Dar dacă aceasta muncă o depune un agitator energetic, ca contele Ștefan Tisza și un bărbat ilustru ca Francisc Iosif I. — apoi nu mai avem nimic de obiectat. Admirabilii agitatori, lucrează foarte bine, căci în câteva săptămâni au scos din cetățenii credincioși regelui obștescul strigăt de:

Trăiască republica!

Să urmeze numai mai departe, și n'ne câteva luni vor avea rezultate minunate. Poporul ungar s'a deșteptat și vor urma exemplul portughezilor și chinezilor și vor alunga oligarhia feudală împreună cu dinastia habsburgică.

Viața politică și socială.

IN ȚARĂ.

Parlamentul polițist s'a închis. — În țară se arată încredere partidelor opoziționiste.

Și zilele trecute, parlamentul intrat în stăpânirea bandei guvernamentale, a ținut sedințe, fără prezența opoziției și înconjurat

Cântecul ciocanelor.

Cu ritmuri sonore ciocanele cad,
Isbite metalele sună,
Cu ritmuri sonore ciocanele cad
Și neagra clădire e par'că un iad
De forțe ce n' valuri s'adună!

Ciocanele grele în horă se prind,
Prelung nicevala vibrează...
Ciocanele grele în horă se prind
Și mușchii se umflă, obrajii s'aprind
Și ochii mai viu scânteiază...

E cântecul Muncii! E cântecul sfânt,
Ce pune îndemn tinereței,
De sute de secolii cântat pe pământ
Cu sute de brațe pornite n'avânt,
E Marsilieza victoriei!

Și saltă ciocanele n'aer, ca iar
Să cadă în fi-ce clipă;
Și saltă ciocanele ritmic și rar
Din fierul cel roșu scânteile sar
Ca fluturi albaștri în risipă...

Aicea lucrează măestrul Vulcan
Oțelul și fierul fierbinte...
Se naltă orașele an după an...
Când cade odată enormul ciocan
Se face un pas înainte!

Fantastice poduri s'aruncă spre cer
Ca brațe vâjnoase n'avântul
Pornirilor care avide își cer
Viața; se prinde n' rețele de fier
Și n' cabluri marine, pământul...

O! forțele care se sbat în eter;
O! ritmul eternelor goane...
Pământul îmi pare un vast șantier
Și cântecul Muncii răsună sub cer
Din sute de mii de ciocane.

Mircea Dem. Rădulescu.

Pentru cei fără de lucru.

Asigurarea lor în Anglia.

La 15 Iulie 1912 intră în vigoare legea prin care se introduce în Anglia asigurările pentru cei fără de lucru. Această lege alcătuiește o parte din marea asigurare socială pe care a introdus-o Lloyd George.

În câteva cantoane din Svițera s'au făcut într'adevăr din partea câtorva administrațiuni comunale, încercări în direcție asigurării pentru cei fără de lucru. Era însă vorba numai de un cerc teritorial foarte restrâns și experiențele se făceau mai mult în cadrul unei îngrijiri, decât în acele mai adevărate asigurări pentru cei fără de lucru. Nu e o întâmplare că s'a interprins în Anglia această prima încercare în mare. E sigur că mișcarea pentru ocuparea munci-

torimei în Anglia este mult mai puternică, decât în statele continentale industriale.

Mai ales două soiuri de industrii și meserii sunt în Anglia mai des încercate de lipsa de lucru. Mai întâi acele cari sunt oarecum meserii de sezon și la care clima decide ca în fiecare an să se facă o mare pauză. Asemenea meserii de sezon există desigur în toate statele din Europa mijlocie și acești lucrători de sezon aparțin în mare parte populațiunii rurale care, la încetarea lucrului, se înapoiază la căminul lor. În Anglia acești lucrători formează o parte din populațiunea lucrătorilor din Capitală. Aceasta este rezultatul alcătuirii agrare engleze cu totul ciudată. Indată ce se simte lipsa de lucru la aceste meserii, pricinuită de anotimp, izbucnește, ca un fenomen regulat, cea mai neagră mizerie printre populațiunea de proletari din Capitală. Printre aceste industrii de sezon cităm: zidăria, zugrăvii, tapițerii canalizările.

A doua parte a industriilor din Anglia, care la capitolul muncii sunt expuse la mari fluctuațiuni, este accia care lucrează mai mult pentru piața mondială: industria vapoarelor, industria mașinelor și fabricațiunea armelor și unele industrii ajutoare.

În aceste două grupe de industrii sunt ocupați două milioane și jumătate lucrători

mereu de cordonul de polițiști și soldați. Deputații partidelor opoziționiste au repetat în fie-ce zi protestul lor în fața cordonului, contra măsurile volnicie, prin cari sunt împedicați să-și exerciteze mandatul lor. În vremea asta, deputații guvernamentali au votat vre-o 30 de legi, printre cari și urcarea contingentului de recruți pentru armata comună cu 57.997 flăcăi — legi votate fără nici o desbatere, ci mai mult fabricate.

Opoziția, văzând că 'n parlament nu poate întreprinde ceva, a ținut și Dumineca aceasta 25 de adunări populare, foarte bine cercetate. Au luat cuvânt reprezentanții tuturor partidelor opoziționiste și ai partidului socialdemocrat. Luându-se în considerare însuflețirea cu care cetățenii țării iau parte la aceste adunări, s'a hotărât ca Sâmbătă și Duminecă să se aranjeze 40 de adunări în orașele și satele din largă Ungarie, pentru a se demasca banditismele și politica de farisei ai guvernanților țării.

IN STRĂINĂTATE.

Zece mii de muncitori în grevă în România.

În luna Iunie a început sezonul grevelor în România. Cele mai multe sunt declarate în București, centrul vieții industriale. Lucrătorii metalurgiști dela 4 fabrici, tăbăcarii dela 18 fabrici, apoi perierii, tâmplarii, croitorii, în total peste zece mii, au încetat lucrul. Pricina e aceeași pentru toate breslele: purtarea neomenescă a patronilor față de lucrători și salariile prea mici față de greutatea și scumpetea vieții de astăzi.

De aceia greviștii cer ridicarea salariului, micșorarea duratei zile de lucru și un tratament mai omenesc față de dânșii.

Până acum greviștii tăbăcari și metalurgiști au reușit în lupta lor, mulți din fabricanți au acceptat condițiile puse de lucrători.

Cum se apără naționalistii români.

Ziarul naționalist „Libertatea” din Orăștie, cu oarecare îngrijorare, se ocupă în numărul ei ultim (26) de adunarea ce au ținut-o tovarășii noștri în acest orașel la 9 Iunie (și despre care am vorbit și noi în numărul nostru trecut). Ar voi și să laude

și să mustre pe organizatorii adunării populare socialiste. Și de aceia pe trei coloane de gazetă înșiră ce-i place și ce nu-i place din vorbirile tovarășilor noștri. Reproducem aci mai pe scurt câteva din aceste laude și mustări:

„Adunarea a fost deschisă și conchemată de fratele I. Herța, măestru zidar, ca președinte. A vorbit un trimes dela Sibiu, (De ce se ferește „Libertatea” să pomenească numele tovarășului I. Crețu? Nota Red.) care a arătat cu câte mijloace blăstămate, ba chiar mișelești, să luptă cei-ce azi au puterea în mână, ca să nu deie țării votul universal; a descris destul de viu și adevărat violența și răutatea din sufletul grofului Tisza, și a tuturor sprijinitorilor săi: deputații din „partidul muncii”, (între cari e și deputatul Orăștiei, ceiace era bine dacă vorbitorul scotea deosebit la iveală!) Dar dacă a dat în oamenii lui Tisza, nu a întrelăsat a lovi și în partidul național român, în deosebi în președintele clubului deputaților, dr. Mihali, în dr. Vajda și în ceilalți, pentru-că aceștia acum nu se mișcă, nu țin adunări, nu ridică tot poporul la luptă pentru votul universal.

„Noi dela „Libertatea” nu suntem dintre cei mulțumiți cu felul cum e condus și cu ce face partidul nostru național și deputații noștri, fiind și noi de părerea, că de fapt, prea puțin și cu plan prea puțin departe mergător în viitor, să face ce să face, — totuși trebuie să spunem, pentru poporul nostru ce a auzit acele vorbiri, că se face nedreptate partidului nostru național, când să arunce asupra lui învinuiri așa pe de-antregul, ca și cum nimic n'ar face și n'ar fi făcut, și că prin urmare ar trebui poruit poporul oarecum în contra acestui partid.

„Îndeosebi greșesc cei-ce spun că față de votul universal nu ar fi lucrat partidul nostru național, în repetite rânduri s'a pus în mișcare și a ținut șir lung și măreț de adunări populare.

„E drept că ăst an nu s'a mai repetat mișcarea.

„Dar de s'a făcut nedreptate partidului prin rostul vorbitorilor în adunare, — apoi mai ales o mare nedreptate s'a făcut inteligenței noastre din loc, „domnilor” noștri cum li-se zice, când președintele adunării, I. Herța, în vorbirea sa de deschidere, a strigat:

„Domnii noștri numai atunci vin la noi, când au lipsă de votul nostru; acum unde

sunt, că nu vin la această adunare populară? Ori li-i rușine de noi?”

Lucru bun făcea președintele Herța dacă înloc să întrebe: „Unde-s domnii noștri?” (cari nu-s membrii ai organizației socialiste) întreba așa:

— *Unde-mi sunteți tovarășilor unguri și sași, ce-i cari sunteți ca socialiști?* Asta vi-i inima de tovarăși? Dacă noi, socialiștii români, ținem adunarea pentru votul universal, care îl cerem și pentru voi — voi nu veniți să ne sprijiniți, numai pentru-că vorbim românește?”

*

Am reproduș aceste judecăți ale celor dela „Libertatea”, pentru ca cititorii noștri să vadă cu cât de puțin succes critică naționalistii foii din Orăștie pe tovarășii noștri și cu câtă stângăcie apără partidul național român și inteligența românească.

Căci e hotărât lucru că au dreptate toți acei cari nu-s mulțumiți cu ținuta de acum a partidului naționalist român, față de lupta ce se duce pentru votul universal. Și nu este nici o scuză, că înainte vreme, că anul trecut naționalistii români au făcut ceva, au ținut adunări pentru-votul universal. Întrebarea totuși rămâne în picioare: De ce tocmai anul acesta, de ce tocmai acum nu fac nimic și stau în rezervă? Înainte vreme doar și deputații guvernamentali s'au agitat pentru votul universal, astăzi însă tac tăcerea peștelui, solidarizându-se cu actele tiranice ale lui Tisza. Și fiindcă tac și cei câțiva deputați români naționaliști — cu drept cuvânt ei pot fi bănuți, că nu-i la mijloc lucru curat. Căci vorba aceia: *tăcerea este de aur* — și cine știe dacă tăcerea naționaliștilor români n'a fost oarecum răscumpărată cu făgăduieli aurite. Și dacă naționalistii țin să risipească ori-ce bănuieli și suspicioși — apoi să facă bine ca acum în ceasul al 11-lea să se unească cu toți luptătorii sinceri pentru votul universal și 'n parlament și 'n afară de el, să desfășure adevărata luptă democratică. De nu — li-se poate ori-când arunca în față, că sunt niște *politicieni lași, și numai când au lipsă de votul țărănilor, vin la ei.*

*

Și cum vă place logica celor dela „Libertatea”, când spun tovarășilor noștri, „că în loc să fi întrebat unde-s domnii români, inteligența românească, să fi întrebat unde-s tovarășii unguri și sași la adunarea aceasta pentru votul universal?”

pentru cari s'a introdus asigurarea obligatorie contra lipsei de lucru.

Toți lucrătorii acestor ramuri de industrie cari au depășit vârsta de 16 ani, aparțin acestei ramuri de asigurări. Contribuțiile săptămânale ale lucrătorului și ale patronului variază între 1 și 2 jum. pence. Contribuțiile Statului încep dela 2/3 și se urcă până la 1 2/3 pence.

Îndată ce s'a declarat lipsa de lucru, încetează pentru asigurat obligațiunea contribuției. Ajutoarele bănești în timpul lipsei de lucru sunt fixate mai întâi la 7 schillings pe săptămână. Plata ajutoarelor începe după prima săptămână de nelucru și nu trebuie să depășească 15 săptămâni pe an; și dreptul la ajutor este limitat, căci pentru plata contribuțiilor de 5 săptămâni se capătă ajutor o singură săptămână.

Cea mai însemnată chestiune este însă următoarea:

Cum se dovedește lipsa de lucru? Sau mai bine zis ce dovezi trebuie să aducă cel fără de lucru că este dornic de muncă, dar cu toată bunăvoința, nu este în stare să-și găsească o ocupație convenabilă?

În esențial, legea nu fixează reguli generale pentru această dovedire, ci lasă slujbașilor corporațiunii statului facultatea de hotărâre, unde trebuie făcută cererea.

Contra deciziunii — ori-care ar fi ea — lucrătorul are dreptul a face apel la un tribunal de arbitri compus din un număr egal de patroni și lucrători, și care funcționează sub un președinte imparțial. Ca a

treia instanță, poate fi numit un expert special care decide în mod definitiv. Lăsându-se practicei greaua sarcină de a desăvârși legea, s'a întocmit pe de altă parte un număr de jurisprudențe foarte importante.

Mai întâi, cel fără de lucru are dreptul la ajutor chiar și atunci când ar putea găsi de lucru, însă dacă ar primi ar lovi în interesele unor greviști. Prin aceasta se recunoaște în mod vădit solidaritatea lucrătorilor așa cum nu se găsește în nici o altă legislațiune a lumii. De asemenea nu se consideră ca acceptabil, angajamentul care ar produce lucrătorului mai puțin decât a câștigat la ultimul loc unde a lucrat. Iarăși trece ce neconvenabil locul unde se plătește mai puțin decât leafa fixată de corporațiune sau dacă nu există un salariu fixat de corporațiune, plata făcută sub norma obișnuită.

În schimb nu se acordă nici un ajutor acelor fără de lucru în caz de grevă.

Acela însă care a părăsit lucrul de bunăvoie sau a pierdut ocupația din propria culpă, capătă ajutor abia după 6 săptămâni.

Prin aceste jurisprudențe se creiază un înțeles propriu despre lipsa de lucru. Lucrătorul poate refuza lucrul prin a cărui acceptare s'ar putea opune vederilor camarazilor săi de meserie, cu privire la principiul de solidaritate. El mai poate refuza angajamentul făcut în condițiuni neavanta-

joase și care l'ar amenința să-și reducă venitul pentru lungă durată.

Legea pentru cei fără de lucru nu silește pe lucrător să decază moralicește sau să-și micșoreze Standard of Life (plata) pentru a căpăta drepturile de asigurat.

Pe de altă parte proiectul de lege mai conține și dispoziții importante cari să îndeplinească multe scopuri politice-sociale. Mai întâi birourile de plasare ale statului create pentru neplasarea lucrătorilor neînstruiți.

Patronul care recrutează lucrători dela aceste birouri, are dreptul la o reducere a contribuțiilor la fondul destinat pentru cei fără de lucru. Se mai acordă patronului oareșicari avantagii pentru a fi obligat, pe cât posibil, să ocupe pe lucrător în tot cursul anului și să nu-l concedieze dacă lucrul scade numai vremelnic.

La sfârșitul anului se restituie patronului a treia parte din contribuție de fiecare lucrător, care a fost în serviciul acestuia tot anul și dacă a plătit cel puțin pentru 45 săptămâni contribuții, sau dacă — din cauza unei crize — a redus numai orele de serviciu ale lucrătorilor în loc de a-i fi concediat pe toți ori în parte. În acest caz având plătite regulat toate cotizațiile sale cât și ale lucrătorilor, poate cere dela „Board of trade” restituirea tuturor contribuțiilor plătite pe tot timpul crizei.

Un lucrător care a plătit contribuții pentru 500 săptămâni, îndată ce a atins vârsta de 60 ani, poate cere restituirea tuturor

Gazetarii dela „Libertatea“, în frunte cu popa Moța, ar trebui să știe felul de tactică a partidului nostru socialdemocrat în actualele lupte pentru votul universal. În trei feluri, partidul nostru organizează adunări pentru votul universal, întâi adunări în colaborarea cu partidul justhist (în ultimul timp și cu celelalte partide opoziționiste), apoi adunări independente, curat socialiste. În localitățile cu populația numai maghiară, se țin vorbiri numai în ungurește. În orașe cu populație amestecată se țin vorbiri în ungurește, nemțește și românește, cum a fost cazul la Arad, Sibiu, Brașov, adunări la cari au fost invitați muncitori de toate naționalitățile. Și apoi se mai țin încă un fel de adunări populare, convocate de fracțiunea socialistă germană, care convoacă numai pe tovarășii nemți și sași și iarăși adunări convocate de comitetul central românesc, care invită la adunări numai pe muncitori și țărani români, fiindcă se vorbește numai românește. Și noi socialiștii avem atâta bun simț, să nu facem să vie la noi oameni, ca să audă vorbiri într-o limbă ce ei nu o pricep.

Cât privește învinuirea ce aduce „Libertatea“ tovarășului nostru I. Herța, că pe vremea alegerilor dietale din Orăștie, „a dezertat mișelește împreună cu alți tovarăși dintre noi“ (adică dintre românii naționaliști din jurul d-rului Vlad) și a sprijinit pe Farkas, dușmanul votului universal, — lăsăm pe tov. Herța să răspundă el singur la această învinuire:

„Dar unde cei dela „Libertatea“ au devenit chiar obraznici și mișei, este când se apucă să ne calomnieze pe noi socialiștii din loc și în special pe mine, arătându-ne ca pe niște vânduți a lui Farkas, deputat guvernamental, ales la Orăștie în locul lui Vlad, prin teroare și corupție.

Adevărul curat este că noi socialiștii am dat voturile lui Vlad, știindu-l partizan al votului universal, și eu personal în spre seara și ziua alegerii în uniformă de pompier, am alergat ca un cal de poștă prin oraș, unde am agitat pentru Vlad și în contra adversarului votului universal și pe mulți alegători naționaliști români i-am scos dela bîdul de paprica a lui Farkas. Dar domni noștri și popa Moța, drept recompensă, caută a ne innegri în ochii celor cari mai cred în gogoșiile și frazele sfărăitoare ale conducătorilor falși și trădători ai poporului nostru. Dar aceasta nu va ținea mult, po-

vărsămintelor făcute și capitalizate cu 2 și jum. dobândă p. a. scăzându-se sumele ce i-s'a plătit ca ajutor. Acest drept trece asupra moștenitorilor. Cu totul deosebit este hotărârea care a s'iză pe slujbașul fondului de asigurări, să dovedească printr'un examen dacă nedestoinicia lucrătorului în meseria sa i-a atras lipsa de lucru.

În caz afirmativ funcționarul poate dispune ca lucrătorul să fie trimis să se perfecționeze. Dacă acesta refuză, el pierde dreptul la ajutor.

Acestea sunt elemente principale ale noiei legi de asigurare pentru cei fără de lucru, a cărei îndeplinire este lăsată pe seama Bursei Muncii. Asigurarea contra lipsei de lucru este după cum legiuitorii singuri declară o experimentare și a cărei desăvârșire este lăsată în mâinile ministerului de comerț.

Contribuția statului este fixată pentru primii 3 ani dela promulgarea legii, la vreun milion pfunzi anual. După experiența de 3 ani, legea va fi revizuită. Intretimp Board of trade poate după apreciere să anexeze la această asigurare și alte ramuri industriale dacă la aceasta nu s'a opus parlamentul în interval de 30 zile dela data ordonanței. Nu poate fi în nici un caz îndoială că așa o lege va fi de folos și pentru țara noastră.

Am redat cele ce preced în speranță că ar contribui la imitare.

M. Banusch.

porul se deșteaptă și nu le va mai da crezământ la toți farsorii politici, cari nu urmăresc în politica lor decât căpătuiala și asigurarea lor materială și cât mai multă mărime.

Orăștie.

Ioan Herța.

Semeni vânt — culegi furtună...

— Care va fi urmarea legilor polițiste. —

Bandiții cari sunt în capul guvernului au înebunit de tot, văd că toată țara, toți oamenii cinstiți și de bine sunt de partea opoziției, care vrea lărgirea dreptului de vot, democratizarea țării. Pentru asta se duc lupta de mai bine de un an în parlament. Și asta lor nu le place, căci știu că îndată ce au intrat aleșii poporului în Casa țării, s'a mântuit cu pungășile, cu hoțiile, cu jaful în banii publici, cu stăpânirea lor necontrolată asupra țării.

Și-ar voi ca să îngroape în fundul pământului votul universal, să nu mai vie nici odată la ordinea zilei, dar asta nu se mai poate, căci sunt prea mulți cari îl cer, o țară întreagă și deci trebuie înfăptuit. Dacă trebuie înfăptuit — și-au zis ei —, cel puțin să-l facem după gustul nostru. Și șeful bandiților, Lukács a prezentat în Casa țării — unde și ține acum partidul muncii ședintele — un proiect de lege, prin care deputații opoziționisti, cari nu vor vorbi așa cum îi place guvernului, vor fi dați afară, și vor pierde mandatul de deputat și în aceea sesiune parlamentară nici nu vor putea fi aleși din nou ca deputați.

Așa-i că-i frumos? Pungașii ăștia vor să asigure domnia bogăților, a jefuitorilor, pentru vecii vecilor asupra poporului sărac.

Orbi și nebuni, în svârcolirea turbată, ca să-și apere domnia lor și pe mai departe, fac ca neamțul acela prost, care s'a dus în pădurea neagră, de unde izvoarește Dunărea ca un pârâu mic, îngust, ca brațul unui copil, și punând piciorul de-acurmezișul, spuse mândru și îngâmfat: Am oprit Dunărea să curgă.

Ei voiesc liniște, tăcere asupra pungășilor lor, nu le plac oamenii energici și dacă din nebunia asta se va face lege, vor ajunge tocmai la rezultatul contrar, căci dacă vor da afară un deputat, acesta nu va fi așa de laș să se ducă acasă se se culce, ci se va reîntoarce înapoi în parlament, unde l'au trimes alegătorii săi. Ca să-l oprească de a pătrunde înlăuntru, va trebui iarăși poliție și armată, prin urmare din nou scandal și revoltă publică. Vor face alegere nouă în cercul deputatului acela, alegătorii, firește că de dragul ochilor guvernului nu vor alege pe un altul ca deputat, ci tot pe acela care a fost dat afară. Deci iarăși scandal, revoltă, și în loc să fie liniște, vor avea revoluție în permanentă. Dar să presupunem că alegătorii acestei țări vor fi așa de slugarnici, așa de lași și vor trimite numai mameluci, cari să zică da la toate porcăriile guvernului. În cazul acesta mai este încă poporul sărac, muncitorimea, cazanul acesta uriaș care fierbe în continuu și căruia nedându-i-se voie să-și răsuflă năduful, să-și caute în parlament ușurarea tuturor mizeriilor, sărăciilor, lipsurilor, de care e bântuit, va exploda și în locul luptei cu cuvântul, vom avea lupta politică cu ciomagul, revolverul și bomba.

Iată unde duce nebunia, încăpăținarea de a opri Dunărea în mersul său, de a pune zăgaz progresului. Cu proiectul acesta țintesc să aibă liniște, tăcere, dar asta nu va fi până ce poporul nu va căpăta dreptul de vot egal, direct și secret. Și ca să fie așa — vom duce noi grija.

Adresa secțiunii românești din Budapesta este: Népszínház-utca 9. În fiecare Duminecă seara se țin conferințe științifice și producțiuni literare și muzicale. Mercuri seara au loc cursurile seminarului liber. Sunt îndemnați toți tovarășii să ia parte.

Adunarea poporală din Răcășdia.

Peste 2000 de țărani români condamnă politica guvernului și ținuta partidului naționalist român.

O bună lecție a căpătat partidul naționalist român, prin adunarea poporală ce a avut loc Duminecă în 23 Iunie, în comuna Răcășdia (cercul Sasca, comitatul Caraș-Severin). Țărănimea din aceste locuri văzând că în vremurile acestea de grea și hotărâtoare luptă, naționaliștii români stau la taifas cu guvernul, sau se odihnesc pe la băi — s'a decis ca din propriu îndemn să convoace adunări populare și să desfășure o agitație mare pentru votul universal.

Mulțumită spiritului de întreprindere a istetului nostru tovarăș, Ilie Crăciunul din Răcășdia și a altor vrednici ortaci — prima adunare de acest fel a avut loc Dumineca trecută la Răcășdia.

Au luat parte la această adunare peste 2000 de frați țărani, veniți din 25 de comune românești, din Jam, Vraniuț, Berliște, Russova, Ciclova-română, Ciucici, Broșteni, Greovaț, Iladia, Mărcovăț, Vrani, Jertof, Oravița și altele.

La orele 12 punct se deschide adunarea printr'o vorbire plină de însuflețire a tov. Ilie Crăciunel, care roagă adunarea să aleagă pentru conducerea ei un președinte și un notar. Poporul candidează pe tov. Dimitrie Goicu din Berliște, ca președinte, iar pe tov. Ilie Crăciunel ca notar.

Președintele într'o cuvântare energică și frumoasă, mulțumește pentru încrederea pusă în el și tovarășul Ilie Crăciunel deschide adunarea, aducând la cunoștință că la adunare au sosit ca referenți dl Birăuțiu, ca naționalist și tovarășul Traian Novac din partea partidului socialdemocrat. Poporul, cu aplauze de bucurie, ia la cunoștință înștiințarea președintelui:

Președintele predă apoi cuvântul d-lui Birăuțiu, care într'o vorbire frumoasă s'a ocupat de situația politică din țară, arătând pe larg ținuta mașteră a guvernărilor față de popoarele din Ungaria. Aplauze de bucurie petrec vorbirea d-lui Birăuțiu.

Când președintele anunță că în numele partidului socialdemocrat vrea să vorbească tov. Traian Novac, aplauze și strigăte de „să trăiască socialismul“, salutau pe vorbitor; o dovadă că poporul e sătul de frazele partidelor naționaliste și încrederea de aci înainte e numai în partidul socialdemocrat. Tot poporul era însuflețit și îndestulit cu vorbirea tov. Novac, care a biciuit cum se cuvine șlehta oligarhică.

Președintele a citit apoi următoarea:

Rezoluțiune.

Țărănimea română din 25 comune din comitatul Caraș-Severin adunată în Răcășdia la 23 Iunie, pretinde

1. introducerea, fără amânare, a votului universal, egal, direct, secret și pe comune;

2. felicită pe toți sincerii aderenți și luptători pentru acest drept al poporului și-i asigură de tot sprijinul lor;

3. roagă pe deputații aleși cu program național să se alătore, fără amânare, la lupta ce se desfășură astăzi în parlament, pentru cucerirea votului universal;

4. provoacă pe deputații români aleși cu program guvernamental și anume: Baronul Geza Duca, Iosif Siegescu, Vasile Mangra, Ioan Ciocan, Petru Mihali, Gavril Rednic, Const. Burdea, Ladislau Man ca să repășească din partidul muncii și să se alătore aderenților sinceri ai votului universal.

Adunarea se încheie la 1/3 ore și poporul să desparte cu cea mai mare însuflețire, strigând odată împreună cu țărăncile imbrăcate frumos: „Să trăiască socialismul!“

După adunare s'au vândut vre-o 20 cărți de „Ce vrea și ce este socialismul?“, s'au făcut mai mulți abonați și tovarășii din comunele vecine au promis să urmeze pilda tovarășilor din Răcășdia.

Unde ești poporul?

E întrebarea ce-mi vine în minte, acum când văd atâta ură din partea stăpânirii împotriva democrației, acum când văd atâta desfășurare de forță armată, de sălbăticie și tiranie împotriva aleșilor sinceri ai poporului.

Unde ești poporul? tu, stupul de miere al trântorilor, tu, care muncești în sudoarea frunții tale și atâția nemernici își bat joc de rodul muncii tale, adunat în coșnițe numai de tine, cu trudă mare.

Unde ești poporul? tu, care ai numai datoria, să plătești dări directe și indirecte, care știi numai să te rogi lui Dumnezeu, care făurești arme pentru dușmanii tăi, care dai stăpânirii banul greu câștigat, ca să înzestreze jandarmeria cu puști și gloanțe.

Oare n'a sosit încă vremea, ca tu, popor apăsător și batjocorit, înghenunchiat și disprețuit să te ridici odată ca un singur om în contra nedreptăților strigătoare la cer, și să-ți ceri dreptul la viață? Căci, după dreptate, ar trebui ca numai tu să trăiești mulțumit și să fii pe deplin fericit, — doar tu, popor muncitor, crezi toate bogățiile acestei lumi, cu banul tău întreții statul, cu fii tăi întreții armata. Dar în țara aceasta, stăpânită de grofi, baroni și clericalismul gheșeftar, tu popor, mereu ești rob și mereu se mărește povara de dări pe spinărea ta. Bândiții de-al de Tisza dictează acum în această țară — și-i vai de capul bietului popor, care se lasă înșelat de toți hotii. Și până și acei, ce-i socoteai de conducători ai tăi, capii bisericii, episcopi și mitropoliți români, cu toții au dat mâna în Casa magnaților cu Tisza—Lukács și joacă hora pe spatele tale, popor muncitor.

Și cât vei mai suferi această batjocură, această rușine? Nu vezi că a sunat ceasul, ca cu propriile tale puteri, cu propria ta judecată să-ți croiești o altă cale — și înlăturând pe falșii tăi conducători, să-ți afli mântuirea în unirea ta cu toate popoarele muncitoare din această țară, cari luptă astăzi pentru cel mai de căpetenie drept: pentru votul universal. Porneste dar luptă, cu strigătul: *Jos bandiții politici cu circul lor păzit de vardiști! Jos militarismul și clericalismul! Trăiască lupta de clasă a partidului socialdemocrat!* A. B.

Hrana țăranilor.

Hrana proastă a locuitorilor dela țară, explică o mulțime de rele, pe cari le vedem la sate: copii slabi, o mortalitate mare, multe boale de stomac, lipsă de puteri spre a lupta cu boalele molipsitoare (lipicioase) și cu alcoolismul, căci omul care nu se poate sătura cu mâncare bună, își potolește foamea cu rachiu.

Toate aceste rele le știu oamenii cu carte, cari știu și pricina relelor, dar pricina aceasta rămâne necunoscută țăranilor. Școala comunală, de când există, n'a răspândit de a lungul anilor, lumină asupra nevoilor trupului, fetele n'au fost îndrumate să capete pregătirea de gospodine; nu li-s'a arătat la școală cum se poate face mâncare bună și gustoasă cu puțină cheltuială.

Dar nu numai la noi, degenerază, se prăpădește populația din multe sate, din pricina sărăciei și a inculturei — ci și în Germania se observă același lucru.

Acuma 20—30 de ani, acel ce a vizitat satele germane — a rămas încântat de belșugul care se găsea în casele țăranesti. Nu era de crezut că goana după avuție va produce o schimbare atât de mare. E adevărat că marea creștere a populației dela orașe, dezvoltarea industriei și creșterea bogăției germane, a mărit cererea cu privire la alimente, dar nimeni n'ar fi crezut că țăranul german, egoist, zgârcit de felul lui, va vinde obiectele de ale mâncării, produse de dânsul și se va mulțumi cu o hrană proastă, numai ca să strângă bani. Se vede, că procesul acesta de prefacere,

— de prefacere în rău — durează de mai mulți ani.

Sătenii s'au obicinuit să vândă aproape toată producția gospodăriei lor, mai ales laptele, untul, păsările și ouăle, fără a reține cele de trebuință lor pentru o alimentare îndestulătoare a familiei.

Astăzi, hrana sătenilor dela noi se compune din fabricațiuni, din cicoare în loc de lapte, grăsimi vegetale, în loc de unt sau grăsimi de porc, cartofii în loc de carne și în loc de pâine de grâu. Firește că urmările s'au ivit destul de repede, numărul nașterilor scade, mortalitatea copiilor mici e din ce în ce mai mare, incapacitatea tinerilor pentru serviciul militar e încontinuu creștere, rezistența împotriva boalelor infecțioase e mai slăbită ca înainte.

Pentru înlăturarea relelor acestea cel mai bun leac e ca țăranul să-și hrănească familia, cu ceiace produce el, iar nu cu ceiace cumpără dela negustor. Cu alte cuvinte: să nu mai vândă tot ce ține de gospodărie, să-și mai păstreze din untul, laptele cel are, precum și ouăle, păsările și vitele.

Cămătarul.

A rămas același. Scriitorii vechi și noi, Plaut, Moliere, Schakespeare, Balzac, toți l'au zugrăvit la fel și numai îmbrăcat altfel.

Il vezi gras, gălbejit, cu buze mari sensuale, cu ochii mari ca eșiți din cap, cu mâinile care seamănă mai mult cu niște ghiare de vultur, ce stau gata să sfășie un stărv, alunecând pe lângă ziduri, întrând modest în cafenele și ascunzându-se în colțuri întunecoase, de unde așteaptă să-i cadă prada în ghiare. Iată victima: Un om și el sfios, slab, cu vocea stinsă și cu mâna tremurândă. Iată-l cum își varsă sângele în stomacul vampirului lacom. Iată-l cum numără arginții pe cari dânsul i-a muncit zile și nopți întregi spre a îngrășa stomacul cămătarului.

Oh, cât e de fericit cămătarul! E aproape frumos, când ochii lui se luminează de reflexul argintului, când ghiarele lui pun stăpânire pe banii săracului, spre a umplea buzunarul său. Fruntea i-se luminează și într'un avânt de generositate, strigă fericit: — Chelner! Un păhar cu apă rece pentru domnul!

Și cămătarul e convins că s'a purtat ca un om bun și generos.

CRONICA.

— **Dr. Victor Adler**, șeful social-democrației austriace implinind zilele acesteia 60 de ani, a fost sărbătorit cu deosebită căldură și însuflețire de proletariatul austriac în unire cu delegații socialdemocrației internaționale. Rare-ori un partid politic s'a putut mândri cu un conducător atât de isteț ca tovarășul dr. Adler. Un cugetător de mâna întâi, un spirit înalt și nobil, un caracter tare și curat ca cristalul, un tactician dibaciu, un vorbitor plin de chibzuintă, de ironie și putere de argumentare și logică — iată atâtea calități distinse reunite într'un singur om, care e fala social-democrației internaționale. Proletariatul austriac datorește dr-lui Adler puterea ce o are astăzi ca partid politic și ca organizații economice. Pentru introducerea în Austria a votului universal, egal, direct și secret, tov. dr. Adler a știut cum să ducă lupta cu ajutorul masselor muncitorești și să impună clasei stăpânitoare să înfăptuiască această reformă. Astăzi parlamentul austriac numără 81 de deputați socialdemocrați, atâtea capete luminate, cari grupate în jurul dr-lui Adler, exercită un control hotărâtor asupra tuturor actelor guvernamentale, demascând fariseismul partidelor burgheze, înfierând înclinările spre despotism ale cârmuirii din Austria ca și în Ungaria.

Socialiștii români din Ungaria se unesc

la sărbătoarea tovarășilor din Austria și urează viață lungă vajnicului șef al social-democrației austriace.

— **A murit Caragiale**. Cel mai bun scriitor ce l'a avut țara românească, cel mai luminos gânditor și mai sincer iubitor al poporului, Ioan Luca Caragiale, a murit Sâmbătă la Berlin în etate de 60 de ani. Despre meritele mari a regretatului literat ne vom ocupa într'o foaie specială.

— **Jandarmii primesc plată mai mare**. Cum în țara noastră, în momentul de față, au ajuns jandarmii să fie mari și tari, apărând cu puștile lor banda tiranilor — stăpânirea s'a grijit să sporească lefurile lor. Astfel că din luna aceasta gregarii primesc 9000 de coroane în loc de 6000; sergenții 1400 în loc de 1100 cor. și pentru sergenții-majori 1600 în loc de 1300 coroane. Și domnii guvernanți cari sporesc plata jandarmilor, pentru ca să fie siguri că vor fi apărați bine de furia poporului — nu din punga lor scot zeci de mii de coroane, ci tot din dările strânse dela popor. Așa dară muncitorimea dela sate și orașe mai trebuie să plătească încă, pentru a fi mereu amenințată și terorizată de jandarmerie.

— **Minunile industriei**. Fabricile au început a concura gospodăria mică și în creșterea animalelor.

În Statele Unite sunt asemenea stabilimente pentru creșterea găinilor, rațelor și porumbeilor. Cîtimea și calitatea acestor pasări le face să găsească desfacerea repede și bănoasă.

Acum s'a înființat a fabrică de rațe în Anglia, nu tocmai departe de Londra: „Middlesex Duck Plant“ e numele ei și este în apropiere de o gară.

Cheltuiala instalațiilor este de peste 300.000 de lei și stabilimentul se întinde pe unsprezece pogoane, din cari șapte acoperite de clădiri.

Intr'o clădire sunt clocoțoarele, 70 de cuptoare, cari clocesc 20.000 de ouă. Rățuștele eșite din ouă stau într'o încăpere cu temperatura între 26 și 31 de grade Celsius. Peste un timp le mută într'o încăpere mai rece, până ce în sfârșit ajung a trăi la temperatura naturală.

Apoi se îngrășă, încât în 9 săptămâni ajung de trag câte 3 kgr.

În alte curți trăesc rațele mume și rățoii: un rățoi cu cinci rațe alcătuesc o familie separată.

Au aci hrană, apă de băut și de scădat, cuibar unde să ouă, poieți de dormit, etc.

Directorul Purdey, după studii lungi, a găsit că soiul cel mai bun de rațe este cel zis Peking. Se îngrășă lesnă și carnea lor este foarte gustoasă. Oife ată de aceasta face, pe an, 135 de ouă, și când rasa cea mai rodnică din cele engleze, abia 90.

Fabrica are 100.000 de ouă pe an. Din acestea es 80.000 de boboci. Prețul cu care se vând, gata îngrășate, este de 6 lei, iar costul de producere e numai de 1 cor. 50 fileri. Deci câștigul e foarte mare.

Transportul rațelor la Londra se face cu automobile speciale, în 50 de minute.

Activitatea noastră.

Secțiunea română din Budapesta Duminecă, în 30 Iunie va ținea adunare generală la care se va face darea de seamă a activității pe un jumătate de an.

Membrii sunt rugați să ia parte în număr cât mai mare.

Secțiunea română din Budapesta ține întruniri, conferințe științifice și literare în fiecare Duminecă seara la ora 8. Iar în fiecare Mercuri seara se țin ședințele seminarului liber, în restaurantul Tautner Ferenc în Népszínház-utca Nr. 9.

Redactor-responsabil: **Joan Flueraș**

Tipografia Világosság, societate anonyma, Budapest, VIII., Conti-utca 4.